

ขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
(ระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคชุมชน)

ผ่านกระบวนการจัดทำธรรมนูญชุมชน
เพื่อการเจริญเติบโตร่วมกันอย่างยั่งยืน

เอกสารปรับปรุงเนื้อหาล่าสุดเมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2557

ดร. สมนึก จงมีวสิน

ฝ่ายวิชาการ

เครือข่าย เพื่อนตะวันออก วาระเปลี่ยนตะวันออก

- 1) กำหนดขอบเขตของพื้นที่ปัญหา เพื่อทำการศึกษา
 - 1) จัดสร้างแผนที่ข้อมูลชุมชนเบื้องต้น ที่แสดงให้เห็นขอบเขตของปัญหาทั้งหมด
- 2) มองหาปัญหาทั้งหมดในพื้นที่ให้พบ และ ทำการวิเคราะห์ประเมินผลปัญหาเพื่อหาทางออก
 - 1) การวิเคราะห์สถานการณ์ของพื้นที่.. **เติมลงในแผนที่ข้อมูลชุมชน**
 - A) สี่รู้ชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
 - a) รู้จักตัวตนและอัตลักษณ์ของพื้นที่
 - b) รู้จักมรดก [อะไรคือฐานทรัพยากรในพื้นที่]
 - c) รู้จักปัญหาและผลกระทบในพื้นที่
[อะไรคือสิ่งที่กระทบต่อคุณค่าหรือมูลค่าของ a) และ b)]
มองให้เห็นว่าเป็นปัญหาร่วมกันของชุมชนทั้งหมดในพื้นที่)
 - d) รู้จักอนาคตที่ต้องการของชุมชน
 - ความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชน
 - ความอยู่ดีกินดีของชุมชน
 - การมีอยู่ของสิ่งแวดล้อมที่ดี
 - ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน
 - การเมืองการปกครองที่มีธรรมาภิบาล [โปร่งใส ยุติธรรม ดูแล แบ่งปัน]
 - ความสมดุลของอำนาจจากส่วนกลางและอำนาจภายในท้องถิ่น
 - B) การประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม สุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ ในระดับชุมชน .. **เติมลงในแผนที่ข้อมูลชุมชน**
 - ประเมินผลให้เห็นภาพของอดีต ปัจจุบัน อนาคต

- ประเมินให้เห็นว่าอะไรคือสิ่งแวดล้อมที่ดี อะไรคือสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี ในทุกมิติ (อาจรวมถึงข้อห่วงกังวล และ/หรือ ความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมด้วย)
- ผลของการตัดสินใจที่ร่วมกันคิดออกมา เพื่ออนาคตที่ยั่งยืนของชุมชน
- อนาคตที่ต้องการ ต้องไม่ใช่แค่การปรับตัว แต่ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลง
- อนาคตที่ต้องการ ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย

2) การวิเคราะห์หาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันในชุมชน

- มีใครบ้างที่เกี่ยวข้อง ... **เติมลงในแผนที่ข้อมูลชุมชน**

- ประชาชนผู้ประกอบสัมมาชีพ
- เกษตร ประมง ค้าขายรายย่อย ฯลฯ
- ประชากรใหม่ ประชากรแฝง แรงงานต่างด้าว
- วัยเด็ก วัยศึกษา วัยทำงาน วัยชรา GENERATION ใหม่ในอนาคต
- เอกชน (นายทุน)
- ค้าขาย ท่องเที่ยว อุตสาหกรรมหนัก/กลาง/เบา
- ประชาสังคม NGO ฯลฯ
- นักวิชาการ ครู อาจารย์ โรงเรียน มหาวิทยาลัย
- วัด โบสถ์ คริสตจักร มัสยิด ผู้นำทางศาสนา ฯลฯ
- ผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ
- รัฐ (หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด)
- ท้องถิ่น (อปท อบต เทศบาล อบจ ฯลฯ)
- นักการเมือง
- ฯลฯ
-
- ต้องยอมรับความคิดเห็นต่าง เพื่อสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน
- ต้องเปลี่ยน ME เป็น WE
 - ซ้อยเฉย / ซ้อยแน่ -----> ซ้อยร่วม
 - ห้ำร่วมเพื่อการเปลี่ยนแปลง
 - = ร่วมกันริเริ่ม
(รวมทีมตัวแทนทั้งระบบ)
 - = ร่วมกันรับรู้
(สังเกตความเป็นไป)
 - = ร่วมกันเปิดใจ
(มีสติ ละอัตตา สร้างภาพชุดอนาคตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น)

- = ร่วมกันสร้างสรรค์
(ลงมือปฏิบัติ ค้นหาสิ่งที่ทำได้ และ จำเป็นต้องทำร่วมกัน)
- = ร่วมกันเปลี่ยนแปลง
(ร่วมกันทำเพื่อความเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง)

- 3) กำหนดแนวทางธรรมนูญชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นบนแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- กำหนดผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด
 - กำหนดแผนการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาแบบต่างตอบแทน
 - ต้องเป็นแผนงานที่หยุดปัญหา หยุดสภาวะคุกคามได้จริง
 - ต้องเป็นการปกป้องฐานทรัพยากร (เช่น แหล่งอาหารของชุมชน)
 - มีการกำหนดแนวทางหรือกฎเกณฑ์ที่นำชุมชนไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน
 - แผนการบริหารจัดการหลักๆ จะต้องตอบโจทย์ผู้มีส่วนเสียได้ทุกกลุ่มเท่าที่จะทำได้ โดยเป็นแผนที่เกิดจากการเจรจาต่อรองกันอย่างลงตัวระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อรักษาผลประโยชน์ชุมชน อันเป็นฐานราก
 - พัฒนาแผนงานให้เป็นธรรมนูญชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นบนแนวทางการพัฒนา/การเติบโตร่วมกันอย่างยั่งยืน
 - สื่อสารที่มาของธรรมนูญชุมชน ฯลฯ ที่ได้มาให้สาธารณะในพื้นที่และรอบๆพื้นที่ได้รับรู้และปฏิบัติร่วมกัน
 - ผลักดันให้เป็น ข้อบัญญัติ / เทศบัญญัติ / กฎหมายกลาง / นโยบายสาธารณะของชุมชนในอนาคต

หัวข้อตัวอย่างธรรมนูญชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นบนแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน

- แผนการบริหารจัดการมรดก (ฐานทรัพยากร) ในชุมชน
- แผนการอนุรักษ์
- แผนการฟื้นฟู
- แผนด้านการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
- แผนการแก้ไขปัญหาในพื้นที่
- แผนการจัดการมลพิษ
- แผนพื้นที่การเมืองภาคพลเมือง (ประชาธิปไตยทางตรง)
- แผนอัตลักษณ์ของพื้นที่และคนในพื้นที่
- แผนการสร้างความรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในระบบและนอกระบบ
- แผนการสร้างเครือข่าย เพื่อการรับรู้และปฏิบัติร่วมกัน